

WANDA Z SZYMAŃSKICH REICHSTEINOWA (1843-1928)

Urodziła się w Lesznie 1 listopada 1843 roku. Była przedstawicielką wielkopolskiego mieszczaństwa. Jej ojciec, Maksymilian Edward Szymański (1815-1848), doktor filozofii, pracował jako nauczyciel gimnazjum w Lesznie. Przez dwa lata był redaktorem periodyku „Przyjaciel Ludu”. Matka Wandy, Julianna Lotitia (1816-1893), córka Piotra Zeidlera (1787-1842), syna kompozytora Józefa Zeidlera (ok. 1744-1806), prowadziła dom. Rodzice przyszłej pisarki pobrali się w gostyńskiej farze 6 października 1842 roku. Świadcami na ich ślubie byli burmistrz Gostynia kapitan Jan Kulesza (około 1783-1856) oraz Gustaw Potworowski (1800-1860), właściciel majątności Gola i wybitny przedstawiciel pracy organicznej w Wielkopolsce.

Często odwiedzała spokrewnioną z nią rodzinę burmistrza Gostynia kapitana Jana Kuleszy, o czym napisała w swoich wspomnieniach. Miała troje rodzeństwa, które zmarło w dzieciństwie.

W roku 1859 przyszła pisarka wyjechała do Francji, aby wydoskonalić znajomość języka francuskiego. Po powrocie do kraju zamieszkała w stolicy Wielkopolski wraz z matką i babką Marcjaną Zeidler z Jankowskich (1791-1864). W 1870 roku Wanda Szymańska zawarła związek małżeński z Julianusem (pol. *Juliusz, Julian*) Reichsteinem z Poznania. Świadkiem na ślubie był Edmund Callier (1833-1893), potomek rodziny hugenockiej, znany powszechnie publicysta i autor prac o tematyce geograficzno-historycznej. Źródła encyklopedyczne niewiele mówią o Julianie Reichsteinie. Wiemy tylko, że urodził się 9 kwietnia 1842 roku w Augustowie w rodzinie bogatego kupca Ezzy Lejba i Doroty. Był człowiekiem operatywnym i zajmował się kupiectwem. Wziął czynny udział w powstaniu styczniowym.

Reichsteinowie mieli troje dzieci. Byli posiadaczami majątków ziemskich. Stabilizacja życiowa W. Reichsteinowej sprzyjała jej ambicjom literackim. Ich wyrazem było podjęcie współpracy z kilkoma czasopismami. Należały do nich „Dwutygodnik dla Kobiet. Pismo Beletrystyczne i Naukowe”, „Dziennik Poznański”, „Goniec Wielkopolski”, „Dom Polski. Pismo Beletrystyczne i Naukowe”, „Gazeta dla Kobiet. Dwutygodnik Poświęcony Sprawom Kobiet Pracujących”. Bieżąca publicystyka nie zaspokajała ambicji Wandy. W 1889 roku Reichsteinowa wydała podręcznik dla dzieci *Dzieje narodu polskiego w krótkości i przystępnie streszczone*. Istnieje też domniemanie, że napisała sztukę *Obrazek dramatyczny z przeszłości. W 5 aktach przez młodą Wielkopolankę*. Pozytywna ocena utworu scenicznego sprawiła, że Reichsteinowa nawiązała współpracę z „Dwutygodnikiem dla Kobiet”. W latach osiemdziesiątych XIX wieku pod pseudonimem opublikowanych zostało w periodyku kilka artykułów. Wśród nich wyróżnia się na przykład trzystronicowa biografia

Helena Modrzejewska podług Mabel Collins w streszczeniu. W roku 1884 w rubryce *Z piśmiennictwa angielskiego* Wielkopolanka podaje szereg informacji literackich oraz dotyczących położenia kobiet w Europie. Zamieszczała teksty również w innych czasopismach. Na przykład w 1903 roku ogłosiła na łamach „Dziennika Poznańskiego” wiersz *Do El*, dedykowany Kazimierzowi Laskowskiemu, warszawskiemu poecie.

Natomiast pod swoim nazwiskiem wystąpiła jako tłumaczka literatury dziecięcej z języka niemieckiego. W 1878 i 1880 roku wydała dwie bajki braci Grimm (*Jaś i Małgosia* oraz *Śnieżna różyczka*). Tym samym wpisała się na listę polskich tłumaczek literackich pracujących na rzecz najmłodszych czytelników. W. Reichsteinowa nie stroniła od działalności społecznej. Była między innymi zaangażowana w prace Zarządu Zakładu św. Elżbiety w Poznaniu. Zajmował się on pomocą rodzącym kobietom. Wanda pewną rolę odgrywała też w ruchach kobiecych, przyczyniając się do rozwoju ruchu emancypacyjnego. Była członkinią Towarzystwa Czytelni dla Kobiet w Poznaniu i zapewne Towarzystwa Przyjaciół Wzajemnego Pouczania się i Opieki nad Dziećmi „Warta”. W 1904 r. ciężko zachorowała, ale działalność na niwie społecznej kontynuowała w kolejnych latach. Na przykład „Dziennik Poznański” w 1913 roku podaje, że była opiekunką Ochronki parafii Bożego Ciała w Poznaniu. Jako osoba reprezentująca miasto występuje też na zjazdach Związku Stowarzyszeń Kobiet Pracujących. W roku 1915 wymieniona została jako członkini Sodalicii Dzieci Maryi w Poznaniu.

Najbardziej znanym dziełem W. Reichsteinowej jest *Poradnik dla młodych osób w świat wstępujących*. Pisarka zawarła w tekście rady pedagogiczne dla młodych panien. Informacje dotyczyły szeregu dziedzin życia – od historii poczynając, poprzez opisy zabaw, a na sugestjach, jak urządzić przyjęcia towarzyskie kończąc.

W 1898 roku małżeństwo Reichsteinów przeprowadziło się z Poznania do Mirosławic. Mogło to być spowodowane pogorszeniem się stanu zdrowia męża i zakończeniem jego działalności gospodarczej w stolicy Wielkopolski. Przenosiny te zapoczątkowały tragiczny ciąg zdarzeń. W roku 1900 zmarł mąż, a w latach kolejnych straciła synową Halinę z Trąpczyńskich oraz syna Stanisława i ich dwoje dzieci. W 1904 roku powróciła do Poznania. W mieście nie dysponowała już jednak własnym lokum. Dlatego wynajmowała mieszkania w różnych lokalizacjach. Kilkakrotnie ze stolicy Wielkopolski wyjeżdżała na dłuższe pobyty do Łubna, gdzie mieszkała jej córka Kazimiera z mężem Wiesławem Żakowskim. Po 1915 roku podobne wyjazdy ustały. W tym czasie Wanda przygotowywała się do zamieszkania w Gostyniu, co nastąpiło w 1916 roku. Zdecydowały o tym trudne warunki życiowe w okresie I wojny światowej.

Wanda Reichsteinowa zmarła 25 grudnia 1928 roku w Szpitalu Powiatowym w Gostyniu. Pisarka spoczęła w rodzinnym grobowcu w Kościeszkach obok męża Juliana, syna Stanisława i jego żony Haliny Trąpczyńskich i wnucząt.

R. Kołodziejczak, *Śladami „Wspomnień” Wandy z Szymańskich Reichsteinowej (1843-1928)*, „Rocznik Gostyński” 2024, nr 11, s. 9-21; R. Kołodziejczak, *Tropami rodzinnymi Wandy Reichstein z Szymańskich (1843-1928), prawnuczki kompozytora Józefa Zeidlera*, https://muzeum.gostyn.pl/wp-content/Historia_Powiatu_Gostynskiego/Tropami%20rodzinnymi%20Wandy.pdf; J. Okrzesik, *„Poradnik dla młodych osób w świat wstępujących” Wandy z Szymańskich Reichsteinowej*, Kraków 2017, mps pracy magisterskiej napisanej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego pod kierunkiem prof. dr hab. Ewy Skorupy; W. Reichsteinowa, *Wspomnienia z dawnego Gostynia*, „Ziemia Gostyńska” 1926, nr 2.